

BEESTJE VAN DE WEEK

Hermelijn

HERMELIJN

Wetenschappelijke naam: *Mustela erminea*

Orde/Familie: marterachtigen

Afmetingen: lengte mannetjes: 24-29 cm. Staart: 9-12 cm. Vrouwjes zijn kleiner.

Verspreiding: noordelijke helft van het noordelijk halfrond, van Canada tot Japan.

Status: in Nederland staat de hermelijn als 'gevoelig' op de Rode Lijst.

Ze zien er schattig uit, maar hermelijnen doden net zo veel konijnen als vossen doen, weet bioloog Jaap Mulder. En hun liefdesleven is bepaald merkwaardig.

Door **Caspar Janssen** Foto **Robin de Puy**

Ik heb het geluk gehad dat ik al in mijn jonge jaren veel hermelijnen heb gezien. In de duinen. Die hermelijnen aten daar konijnen. Wij vinden het altijd fantastisch als we ergens in Afrika een leeuw een buffel zien pakken, maar dat soort verhoudingen speelt ook tussen de hermelijn en het konijn of de haas. Hij pakt met succes dieren die vier tot vijf keer zo groot zijn als hijzelf. De manier waarop is ook interessant. De hermelijn heeft wel scherpe tanden, maar die zijn heel klein. Toch springt hij boven op het konijn en bijt hem in zijn nek. Daarbij raakt hij helemaal geen grote, vitale aders, die kan hij niet bereiken. En toch gaat het konijn dood, hij krijgt een shock, hij gaat dood van de stress.

'Hermelijnen zien er aaibaar uit, maar probeer vooral geen hand naar ze uit te steken, want ze hangen zo aan je vingers. Het zijn felle jagers. Daar zijn ze ook een groot deel van de tijd mee bezig. Ze eten relatief veel, omdat ze zo beweeglijk zijn. Ze eten muizen, maar ze hebben regelmatig ook een grotere prooi nodig. Van een konijn kunnen ze maar een klein deel in een keer opeten, ze kunnen de dieren ook niet verplaatsen of verstoppen, dus hebben ze voor iedere maaltijd van vijftig gram een nieuw konijn nodig. Op die manier doden ze net zoveel konijnen als vossen dat doen.

'Ik ben mijn carrière ooit begonnen met vossenonderzoek in de duinen. In die tijd heb ik ook de geschiedenis van de hermelijn in de duinstreek gedocumenteerd. De vossen waren toen, begin jaren zeventig, nieuw in de duinen, en in diezelfde periode verdwenen de hermelijnen daar. Ze zijn verdronken door de vossen. Dat had vast te maken met de eenzijdigheid van het voedsel, de hermelijnen aten er vrijwel alleen maar konijnen. De vos was een concurrent om diezelfde konijnen. Bovendien beten de vossen ook hermelijnen dood. Vossen en hermelijnen kunnen wel naast elkaar bestaan, maar alleen in situaties waarin het voedsel voor de hermelijnen gevarieerder is.

'Vroeger, toen de jacht nog heer en meester was, werd de hermelijn flink bestreden. Jagers hadden jachtopziensers in dienst en die hadden twee taken: het bevorderen van het wild waar jagers graag op jaagden, vooral plantenetters als reeën, hazen, konijnen. En het verdelgen van alles wat concurrentie was, alles met scherpe tanden. De tijden zijn veranderd, we hebben allerlei dieren beschermd, daarom hebben we in deze tijd zoveel terugkomende roofdieren. Maar met de hermelijn gaat het nog altijd niet goed. Ze zijn zelfs veel zeldzamer

dan vroeger. Dat hangt vooral samen met het voedselaanbod. De kleinere marterachtigen, de wezel, de hermelijn, de bunzing, waren altijd algemeen voorkomende dieren in het boerenland. Maar in het grasland van nu, akkers met één soort gras, daar zitten geen muizen meer, daar is niks meer te halen voor hermelijnen en wezels. In grote delen van Nederland worden ze dus nauwelijks meer gezien, ze zijn afhankelijk van de laatste rommelhoekjes op het platteland. Ze zitten nu vooral nog in moerasgebieden, en dan met name op de natuurterreinen. Daar zijn ze, naast muizen, vooral afhankelijk van woelratten, dat is daar de grotere prooi die ze nodig hebben. Maar met de woelrat gaat het ook achteruit, ik denk dat de achteruitgang van de hermelijn daar sterk mee correleert.

Een hermelijnen koningsmantel valt vandaag de dag nog maar moeilijk te maken

De hermelijn is nu voor de roofdieren wat de grutto is voor de weidevogels.

'Het wordt dus almaar exceptioneler om een hermelijn te zien. En het is altijd een bijzondere belevenis. Ik heb vaker gezien dat een hermelijn een konijn pakte, dat is een waanzinnig spektakel. Nog mooier is het als je het geluk hebt om een treintje van moeder en jongen te zien lopen. Dat kan alleen in een heel korte periode in juni/juli. Dan stokt je adem wel even hoor, zo mooi is dat.

'Een hermelijnen koningsmantel, die valt vandaag de dag, al zou het mogen, nog maar moeilijk te maken in Nederland. Want die mooie witte winteracht zie je steeds minder. Een typisch geval van evolutie op kleine schaal, van selectiedruk. Want hermelijnen zijn ook prooidieren, van roofvogels vooral, en als er lange tijd nauwelijks sneeuw is in de winter, vallen de witte hermelijnen veel meer op dan de hermelijnen die bruin blijven. De witte zijn veel gevoeliger voor predatie, en hebben dus minder kans zich voort te planten.

'Die typische zwarte stippen op hermelijnen mantels zijn de staartpunten van de hermelijn. Die zwarte staartpunt hebben ze ook in de evolutie

ontwikkeld. Vooral in de winter contrasteert die heel erg met dat witte lichaam, als er sneeuw ligt zie je vanuit de lucht als het ware alleen dat zwarte puntje. Dus als een roofvogel toeslaat pakt hij die staartpunt, en daarmee ontsnapt de hermelijn. Die zwarte punt dient dus als afleiding.

'De lichaamsbouw van de hermelijn is raar, het zijn enorm smalle beesten met een lang lichaam. Als hij rechtop staat, lijkt hij op een kegel. Waar zijn kop doorheen kan, kan de rest van het lichaam ook doorheen. Dat stelt ze in staat om prooien uit hollen te halen, woelratten, bruine ratten, mollen ook. In die hollen maken ze ook vaak hun nest.

'Hermelijnen leven solitair en zijn behoorlijk territoriaal. De vrouwtjes verdelen een geschikt leefgebied onderling in territoria. Dan moet je denken aan een paar vrouwtjes per vierkante kilometer, afhankelijk van de voedselsituatie. De mannetjes hebben grotere territoria, meestal heeft zo'n mannetjeshermelijn meerdere vrouwtjes in zijn leefgebied. Het komt zelden voor dat eenzelfde mannetje twee jaar achtereenvolgend met hetzelfde vrouwtje paart. Ze worden ook niet oud, vaak niet ouder dan twee jaar, al kunnen ze wel tien jaar worden.

'De paartijd begint in mei, dan worden de vrouwtjes bevrucht en die bevruchte eitjes ontwikkelen zich dan tot blastocysten, bolletjes van cellen. En die gaan dan een rustpauze in. Dat is fascinerend, pas na de winter – als de dagen gaan lengen – worden ze geïmplanteerd en gaan ze verder groeien, tot embryo's. Een bewezen verklaring is er niet, maar een van de ideeën is dat je op deze manier als vrouwtje extra lang de tijd hebt om te paren. Op deze manier kun je tot in de herfst een partner ontmoeten, ook dan kunnen nog nieuwe eicellen worden geproduceerd en bevrucht. Het lijkt dus een methode om de kans drachtig te worden te optimaliseren.

'Direct nadat de jongen, tussen de vijf en twaalf, in april zijn geboren, begint de paartijd weer. Omdat die paartijd direct na de geboorte van de jongen plaatsvindt, zou dat betekenen dat de pasgeboren dieren het jaar daarna geen jongen krijgen, want ze zijn pas in augustus volwassen. Maar die hermelijnen doen dus iets wonderlijks en unieks. Het mannetje zoekt het vrouwtje op dat net jongen heeft gehad. En als hij klaar is met het vrouwtje gaat hij het nest in en bevrucht hij alle pasgeboren vrouwtjesjongen, die zijn piepklein en hebben hun ogen nog dicht. Met andere woorden: ze hebben pedofilie ontwikkeld als methode om de soort te laten voortbestaan. Het leven draait om voortplanting, verder telt er niets.'

Jaap Mulder (64) is bioloog, gespecialiseerd in roofdieren, variërend van vos en wilde kat tot wasbeerhond, en van lynx en das tot boomarter en andere marterachtigen. Hij werd bekend vanwege zijn onderzoek naar vossen en was hoofdrolspeler in de documentaire *Rotvos*.